

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Схвалено Вченою радою УНУ
(протокол від 11 серпня 2026 р., № 17)

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. ректора Уманського
національного університету

Олена ЯРОШИНСЬКА

11.08.2026

Введено в дію наказом
від 11.08.2026 № 01-16/162/од

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ВИБІРКОВІ ОСВІТНІ КОМПОНЕНТИ В
УМАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про вибіркові освітні компоненти в Уманському національному університеті (далі – Положення) містить основні вимоги до реалізації здобувачами вищої освіти права на вибір освітніх компонентів, передбаченого Законом України «Про вищу освіту» (пункт 15 частини першої статті 62). Положення розроблено відповідно до Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII, Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII, Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2024 року № 686, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04 липня 2024 року за № 1013/42358, Статуту Уманського національного університету та інших локальних нормативних актів Уманського національного університету (далі - Університет).

1.2. Вибір освітніх компонентів здійснюється здобувачем вищої освіти у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для відповідного рівня вищої освіти (не менше ніж 10 відсотків для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання).

1.3. Здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати освітні компоненти, що пропонуються для інших освітніх програм та рівнів вищої освіти відповідно до вимог цього Положення. Реалізація такого вибору може бути обмежена лише обґрунтованими вимогами щодо попередньо опанованих результатів навчання, сумісності розкладу, місткості групи, мови викладання або іншими об'єктивними умовами, заздалегідь оприлюдненими в описі освітнього компонента.

1.4. Освітні компоненти за вибором здобувача вищої освіти (вибіркові освітні компоненти) – це компоненти освітньої програми, які здобувач вищої освіти

обирає самостійно із запропонованого переліку (каталогу) з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії, реалізації власних освітніх інтересів, професійної спрямованості та кар'єрних намірів. Вони спрямовані на:

- забезпечення гнучкості навчання та поглиблення (або розширення) професійних знань;
- формування soft skills (соціальних навичок) та загальних компетентностей, не обмежених фахом;
- задоволення академічних, професійних і особистісних потреб здобувача;
- врахування потреб ринку праці та регіонального контексту;
- розвиток міждисциплінарності, академічної мобільності та навчання впродовж життя.

1.5. Загальноуніверситетський каталог вибіркових освітніх компонентів (далі – Каталог) – це систематизований інформаційний ресурс (перелік), що містить анотований опис освітніх компонентів вільного вибору, доступних для здобувачів вищої освіти. Каталог розміщується на офіційному вебсайті Уманського національного університету (далі – Університет). Відомості Каталогу також відображаються в автоматизованій системі управління Університету (далі – АСУ).

1.6. Вибір освітніх компонентів здобувач вищої освіти здійснює під час формування індивідуального навчального плану.

1.7. Реалізація права на вибір ґрунтується на принципах добровільності, поінформованості, рівного доступу, прозорості процедур, академічної доцільності, недискримінації, поваги до індивідуальної освітньої траєкторії та недопущення необґрунтованого звуження вибору здобувача.

1.8. Освітній компонент, обов'язковість вивчення якого для окремої категорії здобувачів установлена законодавством, не вважається реалізацією права на вільний вибір для таких здобувачів і не зменшує гарантований законодавством обсяг вибіркової складової. Для осіб, для яких його вивчення є добровільним, такий компонент може обиратися відповідно до цього Положення.

1.9. Обов'язкові програмні результати навчання освітньої програми мають у повному обсязі забезпечуватися обов'язковими освітніми компонентами. Вибіркові освітні компоненти можуть поглиблювати, розширювати або доповнювати програмні результати навчання, але не можуть бути єдиним способом їх досягнення.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ВИБІР ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

2.1. В Університеті визначено загальні підходи до формування вибірових освітніх компонентів.

2.2. Обсяг вибірового освітнього компонента повинен становити не менше 3 кредитів ЄКТС (90 годин). Винятки допускаються, якщо інший обсяг прямо встановлено законодавством, стандартом вищої освіти або обґрунтовано особливостями освітньої програми та затверджено в установленому порядку.

2.3. Форма підсумкового контролю вибірових освітніх компонентів – визначається освітньою програмою та навчальним планом і зазначається в описі освітнього компонента до початку вибору.

2.4. Вивчення вибірових освітніх компонентів розпочинається з II семестру. Для освітніх програм зі скороченим терміном навчання, програм третього рівня вищої освіти, програм академічної мобільності та в інших обґрунтованих випадках семестр початку вивчення визначається освітньою програмою і навчальним планом.

2.5. Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти обсяг вибірових освітніх компонентів визначається відповідно до пункту 1.2 цього Положення. Скорочений термін навчання або визнання результатів попереднього навчання не є підставою для зменшення вибірової складової освітньої програми. Частина вибірової складової може бути зарахована через визнання раніше здобутих результатів навчання відповідно до окремих положень Університету.

2.6. Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти обсяг вибірових освітніх компонентів визначається відповідно до пункту 1.2 цього Положення з урахуванням загального обсягу освітньої програми та вимог стандарту вищої освіти.

2.7. Для здобувачів третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти варіативна складова такої освітньої програми становить не менше 25% від загальної кількості кредитів. Вибіркові компоненти можуть бути спрямовані, зокрема, на поглиблення методологічної, дослідницької, педагогічної та професійної підготовки відповідно до тематики дисертаційного або творчого дослідження.

2.8. Вивчення вибірового освітнього компонента запроваджується за умови, якщо кількість охочих буде достатньою для формування групи, мінімальна та максимальна чисельність якої визначається до початку вибору розпорядчим документом Університету або факультету з урахуванням форми занять, матеріально-технічного забезпечення, вимог безпеки та економічної обґрунтованості.

2.9. Мінімальна та максимальна чисельність груп, перелік освітніх компонентів з обмеженою кількістю місць і правила розподілу здобувачів оприлюднюються до початку процедури вибору. Зміна цих умов після початку вибору допускається лише з об'єктивних причин та з обов'язковим інформуванням здобувачів.

2.10. Університет забезпечує рівний доступ до процедури вибору незалежно від форми навчання, джерела фінансування, місця перебування, стану здоров'я чи інших ознак. Для здобувачів з особливими освітніми потребами забезпечується розумне пристосування процедури вибору та опанування освітнього компонента.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

3.1. Викладання вибірових освітніх компонентів можуть здійснювати всі кафедри Університету.

3.2. Оновлення переліку вибірових освітніх компонентів (за потреби) в Університеті здійснюється до початку нового навчального року. Для цього на факультетах (за потреби) створюються робочі групи, до складу якої обов'язково входять представник деканату (голова групи), представники кафедр (по одній особі) та здобувачі вищої освіти (по одній особі від кожного рівня). Робочі групи з урахуванням пропозицій, які надаються відділом моніторингу якості освіти Університету на підставі результатів опитування (у паперовій формі або онлайн формі) усіх зацікавлених стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, НПП, роботодавців, батьків тощо) щодо освітніх програм, формують перелік вибірових освітніх компонентів. Після цього вибірові дисципліни включають до Загальноуніверситетського каталогу вибірових освітніх компонентів. Загальноуніверситетський каталог вибірових освітніх компонентів формується з двох частин: 1) переліку фахових освітніх компонентів, які згруповані для окремих освітніх рівнів та освітніх програм; 2) переліку загальноуніверситетських освітніх компонентів, згрупованих за освітніми рівнями. До кожного вибірового освітнього компонента у Каталозі додається опис (Додаток А). Перелік та описи вибірових освітніх компонентів переносяться до автоматизованої системи управління (далі – АСУ).

3.2.1. Пропозиція кафедри про внесення нового вибірового освітнього компонента до Каталогу має містити опис за формою Додатка А, рішення кафедри, відомості про кадрове, навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення, а також підтвердження відсутності необґрунтованого дублювання обов'язкових освітніх компонентів.

3.2.2. Фахові вибіркові освітні компоненти рекомендуються для внесення до Каталогу вченою радою відповідного факультету. Загальноуніверситетські компоненти розглядаються науково-методичною радою Університету. Консолідований Каталог формується навчальним відділом і оприлюднюється не пізніше ніж за 10 робочих днів до початку вибору.

3.2.3. Каталог має містити актуальну інформацію про назву вибіркового освітнього компонента, його обсяг, форму контролю, семестр, рівень освіти, мову викладання, короткий зміст, очікувані результати навчання, пререквізити, форми здобуття освіти, викладача або кафедру, мінімальну та максимальну чисельність групи, а також посилання на робочу програму (за наявності).

3.3. За умови обрання здобувачем вибіркового освітнього компонента до початку семестру, у якому він буде викладатися, кафедра повинна підготувати його навчально-методичне та інформаційне забезпечення (зокрема, на платформі дистанційного навчання Moodle). Доступ до опису компонента надається до початку вибору, а доступ до повного електронного навчального курсу – не пізніше початку його вивчення.

3.4. Освітній компонент може бути видалений із Каталогу або не пропонуватися в наступному навчальному році за умови відсутності належного забезпечення, систематично низької якості викладання, істотного дублювання змісту, втрати актуальності, невідповідності законодавству або за результатами моніторингу та опитувань. Рішення має бути мотивованим і не може погіршувати можливість реалізації здобувачами права на вибір.

4. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВИБІРКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

4.1. З метою формування контингенту для вивчення вибірових освітніх компонентів здобувачів ознайомлюють із Загальноуніверситетським каталогом вибірових освітніх компонентів та організують процедуру їх вибору.

4.2. Після ознайомлення з Каталогом та процедурою вибору, у тому числі через електронний кабінет здобувача у системі АСУ (функція ознайомлення здобувачів покладається на гаранта ОП, за якою навчаються здобувачі, та куратора академічної групи), здійснюється процедура вибору:

- у першому семестрі – протягом 20 календарних днів після початку семестру здобувачі першого курсу обирають вибірові освітні компоненти, які будуть викладатися у другому семестрі поточного навчального року;
- у другому семестрі до 20 березня здобувачі всіх курсів обирають вибірові освітні компоненти, які будуть викладатися наступного навчального року.

Про точні дати початку і завершення вибору навчальний відділ повідомляє не пізніше ніж за 10 робочих днів через офіційний вебсайт, АСУ та інші офіційні канали комунікації.

4.3. Конкретна кількість та обсяг вибірових освітніх компонентів, що можуть обиратися з Каталогів, визначається освітньою програмою і навчальним планом.

4.4. Для забезпечення можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувач має право обирати:

- вибірові фахові освітні компоненти, пропоновані для конкретної освітньої програми та освітнього рівня;
- вибірові загальноуніверситетські освітні компоненти;
- для здобувачів ступеня доктора філософії кафедрами можуть пропонуватися вибірові освітні компоненти, які є дотичними до тем їх дисертаційного дослідження. У такому випадку перелік таких освітніх компонентів

оновлюється на сайті кафедри після затвердження тем дисертаційних досліджень. Зазвичай, такий вибіркового компонент пропонують до вивчення в останньому семестрі відповідно до навчального плану;

- обов'язкові та вибіркового освітні компоненти, які пропонуються для інших освітніх програм та рівнів вищої освіти в Університеті;
- освітні компоненти в іншому закладі-партнері за умови реалізації здобувачем вищої освіти права на академічну мобільність або навчання за програмами подвійного диплома.

4.5. Після закінчення строків вибору освітніх компонентів АСУ формує групи для вивчення вибіркового освітніх компонентів, розклад та навчальне навантаження. АСУ формує попередні списки здобувачів, а деканати спільно з навчальним відділом затверджують перелік груп, що відкриваються, та організовують складання розкладу.

4.6. Обрані освітні компоненти вносяться до індивідуальних навчальних планів здобувачів у системі АСУ автоматично. Після завершення терміну повторного вибору та врегулювання спірних питань запис на компонент стає обов'язковим для здобувача і прирівнюється до інших складових його індивідуального навчального плану.

4.7. Якщо здобувач із поважної причини не зміг здійснити вибір у встановлені терміни, він звертається до деканату із письмовою заявою для запису на вивчення обраних ним освітніх компонентів. Здобувач, який знехтував своїм правом вибору, буде записаний на вивчення тих освітніх компонентів, які декан вважатиме за потрібне для оптимізації навчальних груп і потоків.

4.8. Процедура вибору освітніх компонентів, які є у Загальноуніверситетському каталозі вибіркового освітніх компонентів, здійснюється через електронний кабінет здобувача у системі АСУ. У разі технічної несправності АСУ вибір фіксується заявою здобувача в паперовій або електронній формі з подальшим внесенням до системи після відновлення її роботи.

4.9. Якщо здобувач бажає обрати освітній компонент іншої освітньої програми або рівня вищої освіти в Університеті, він подає через АСУ або заяву на ім'я декана. Рішення приймається за погодженням гаранта освітньої програми здобувача та кафедри, що забезпечує компонент, з урахуванням пререквізитів, розкладу, наявності місць і відповідності рівню складності. Після погодження навчальний відділ забезпечує внесення компонента до індивідуального навчального плану.

Вибір і визнання освітніх компонентів, опанованих у закладі-партнері, здійснюються відповідно до договору академічної мобільності, Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність та Положення про порядок визнання і перезарахування результатів навчання, здобутих у формальній освіті, в Університеті.

4.10. Здобувачеві вищої освіти може бути відмовлено у реалізації його вибору і запропоновано здійснити повторний вибір у таких випадках:

- якщо кількість здобувачів вищої освіти, які вибрали освітній компонент, перевищує максимальну чисельність, встановлену відповідним факультетом чи кафедрою. Університет передусім розглядає можливість відкриття додаткової групи. Якщо це неможливо, розподіл здійснюється за прозорими критеріями, оприлюдненими до початку вибору. Час здійснення вибору не може бути єдиним або визначальним критерієм; за рівних умов застосовується автоматизований випадковий розподіл або інший неупереджений спосіб, визначений до початку процедури;
- якщо кількість здобувачів вищої освіти, які вибрали освітній компонент, є меншою, ніж мінімальна чисельність групи (ці ж вимоги поширюються на здобувачів, які скористалися правом вибору компонентів з інших освітніх програм, якщо відповідні навчальні групи не були сформовані з інших підстав);

- якщо здобувач не має необхідних пререквізитів або рівня підготовки, об'єктивно потрібного для досягнення результатів навчання (за потреби кафедра може організувати консультацію або вхідне оцінювання, умови якого мають бути оприлюднені до початку вибору);
- якщо неможливо усунути накладання занять або контрольних заходів та запропонувати інший організаційний спосіб опанування компонента.

Відмова повинна бути мотивованою, доведеною до відома здобувача через АСУ або в письмовій формі та супроводжуватися пропозицією про повторний вибір.

4.11. Здобувач має право оскаржити відмову або розподіл упродовж п'яти робочих днів з дня повідомлення. Апеляція подається проректору за відповідним напрямом через канцелярію або електронну систему. Її розглядає комісія у складі проректора з науково-педагогічної роботи, представників навчального відділу, та відділу моніторингу якості освіти, декана або його заступника та представника органу студентського самоврядування. Особи, які брали безпосередню участь у прийнятті оскаржуваного рішення або мають конфлікт інтересів, участі в голосуванні не беруть. Рішення приймається упродовж п'яти робочих днів, оформлюється протоколом і доводиться до відома здобувача.

4.12. У випадку, якщо здобувачеві вищої освіти відмовлено у здійсненому ним виборі з причин, наведених у пункті 4.10, йому надається можливість здійснити повторний вибір із переліку тих освітніх компонентів, для вивчення яких уже сформовані групи, що відповідають установленим вимогам.

4.13. Якщо здобувач відмовляється здійснювати повторний вибір освітніх компонентів, то вибір здійснюється згідно з процедурою, описаною у пункті 4.7.

4.14. Здобувач може змінити обраний компонент до початку його вивчення в межах наявних місць. Після початку семестру зміна допускається у виняткових випадках за мотивованою заявою, погодженою деканом і кафедрами, але, як правило, не пізніше десяти робочих днів від початку занять. Зміна не повинна

призводити до порушення обсягу індивідуального навчального плану або подвійного зарахування кредитів.

4.15. АСУ зберігає інформацію про здійснений вибір, зміни, повторний вибір, розподіл та рішення за апеляціями. Ці відомості використовуються для підтвердження дотримання прав здобувача та моніторингу якості процедури.

5. ВИЗНАННЯ ТА ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Результати формального навчання, здобуті в Університеті або іншому закладі освіти, зокрема під час переведення, поновлення чи академічної мобільності, можуть бути зараховані до вибіркової складової відповідно до Положення про порядок визнання та перезарахування результатів навчання, здобутих у формальній освіті, в Уманському національному університеті.

5.2. Результати неформального та/або інформального навчання можуть бути визнані як результати вибіркового освітнього компонента відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Уманському національному університеті.

5.3. Результати одного й того самого навчання не можуть бути одночасно зараховані за кількома освітніми компонентами або повторно використані для виконання різних частин освітньої програми.

5.4. Визнаний освітній компонент або відповідний обсяг кредитів відображається в індивідуальному навчальному плані, електронній системі обліку та документах про результати навчання в установленому порядку.

6. ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ УЧАСНИКІВ ПРОЦЕДУРИ

6.1. Здобувач має право:

- отримувати повну, актуальну і зрозумілу інформацію про Каталог та процедуру вибору;

- вільно обирати компоненти в межах освітньої програми і навчального плану;
- отримувати консультації гаранта, куратора, кафедри, деканату та навчального відділу;
- здійснювати повторний вибір у передбачених цим Положенням випадках;
- оскаржувати рішення, що обмежують його право на вибір;
- користуватися розумним пристосуванням відповідно до особливих освітніх потреб.

6.2. Здобувач зобов'язаний своєчасно ознайомитися з Каталогом, урахувати пререквізити та власний індивідуальний навчальний план, здійснити вибір у встановлений термін і після остаточного запису виконувати вимоги обраного освітнього компонента.

6.3. Кафедра, що пропонує компонент, відповідає за достовірність його опису, належне кадрове та ресурсне забезпечення, своєчасне створення електронного курсу, відповідність змісту заявленим результатам навчання та якість викладання.

6.4. Гарант освітньої програми та куратор забезпечують інформування і консультування здобувачів, але не мають права нав'язувати конкретний освітній компонент або створювати необґрунтовані переваги окремим компонентам чи викладачам.

6.5. Деканат організовує процедуру вибору на факультеті, перевіряє формування груп, забезпечує повторний вибір і внесення змін до індивідуальних навчальних планів у межах своїх повноважень.

6.6. Навчальний відділ координує процедуру на рівні Університету, формує зведений Каталог, визначає календар вибору, контролює внесення інформації до АСУ та готує аналітичні матеріали.

6.7. Підрозділ, відповідальний за функціонування АСУ, забезпечує технічну доступність, захист персональних даних, фіксацію дій користувачів і відновлення процедури у разі технічного збою.

7. МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ

7.1. Щороку відділ моніторингу якості освіти спільно з навчальним відділом здійснює моніторинг реалізації права на вибір, що охоплює доступність Каталогу, структуру пропозиції, кількість здійснених і повторних виборів, апеляції, задоволеність здобувачів, якість викладання та інші релевантні показники.

7.2. Результати моніторингу доводяться до відома науково-методичної ради Університету, факультетів, кафедр і органів студентського самоврядування та використовуються під час оновлення Каталогу і вдосконалення АСУ.

7.3. Узагальнена інформація про результати вибору та відкриті навчальні групи оприлюднюється з дотриманням законодавства про захист персональних даних.

8. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

8.1. Це Положення затверджується Вченою радою Університету та набирає чинності з дня введення його в дію наказом ректора, якщо інше не визначено таким наказом.

8.2. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться шляхом викладення його в новій редакції та затверджуються у тому самому порядку, що й Положення.

8.3. З набранням чинності цим Положенням попередня редакція Положення про вибіркові освітні компоненти в Уманському національному університеті втрачає чинність.

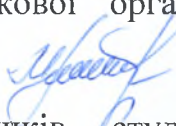
8.4. Питання, не врегульовані цим Положенням, вирішуються відповідно до законодавства України, Статуту та інших локальних нормативних актів Університету.

Розробник:

проректор з науково-педагогічної роботи

Михайло МАЛЬОВАНІЙ

Погоджено:

Голова Первинної профспілкової організації Уманського національного університету Маргарита ПАРУБОК

Голова Профспілки працівників, студентів, аспірантів та докторантів Уманського національного університету Леся КАРНАУХ

Голова ради студентського самоврядування Уманського національного університету Вікторія ГУРСЬКА

ОПИС ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назва освітнього компонента	
Факультет	
Кафедра	
ПІБ НПП або ПП, науковий ступінь, вчене звання (за наявності)	
Рівень (рівні) вищої освіти	
Загальний обсяг освітнього компонента	___ кредитів ЄКТС / ___ годин
Семестр (семестри) вивчення	
Форма підсумкового контролю	
Мова викладання	
Форми здобуття освіти та розподіл годин	Денна: лекції – ___; практичні/семінарські/лабораторні – ___; самостійна робота – ____. Заочна: ____. Дистанційна/дуальна (за наявності): ____.
Коротка анотація та мета	
Компетентності та/або результати навчання, що формуються або поглиблюються	
Пререквізити / рекомендований рівень підготовки	
Мінімальна та максимальна чисельність групи	